

LB-1995-1287

INSTANS:	Borgarting lagmannsrett - Dom
DATO:	1997-02-10
DOKNR/PUBLISERT:	LB-1995-1287
STIKKORD:	Arbidsforhold. Arbeidsmiljøloven § 66.
SAMMENDRAG:	Saken gjaldt krav om erstatning for påstått urettmessig avskjed begrunnet i illojal opptreden. Arbeidstageren hadde foranlediget oppslag i pressen om hennes ansettelsesforhold, som lagmannsretten var i strid med kravet til nøkternhet og balanse i form, innhold og forum. Arbeidstageren hadde derved mislighodt sin ansettelsesavtale, men forholdet var ikke så vesentlig at det var grunnlag for avskjed. Da forholdet ga saklig grunn til oppsigelse ble erstatningen utmålt for inntektstap i oppsigelsesperioden pluss relatert oppreisning.
SAKSGANG:	Oslo byrett Nr. 92-00502 A/25 - Borgarting lagmannsrett LB-1995-1287 A. Anke nektet fremmet for Høyesterett, se HR-1997-511 K.
PARTER:	Ankende part: A (Prosessfullmektig: Advokat Per Danielsen, Oslo). Motpart: Norsk Sjømannsforbund (Prosessfullmektig: Advokat Tor-Erik Johansen, Oslo).
FORFATTER:	Lagmann Georg Lund, formann. Lagdommer Gunnar Vefling. Herredsrettsjustitiarius Anne Austbø. Meddommere.

Dom:

Saken gjelder krav om erstatning for påstått urettmessig avskjed begrunnet med illojal opptreden.

A ble ansatt som kontorfullmektig ved Norsk Sjømannsforbunds hovedkontor den 1 februar 1990. Hun ble oppsagt fra sin stilling ved brev av 26 februar 1991. Oppsigelsen var begrunnet i vedtak om reduksjon av kontormedarbeiderstillingene ved hovedkontoret uten mulighet for omplassering til lokalavdelingene. Som prosessfullmektig for A reiste advokat Liv Clemetsen søksmål ved Oslo byrett om sakligheten av oppsigelsen. Under saksforberedelsen ble det fra forbundet også antydnet forhold fra As side til støtte for oppsigelsen.

Hovedforhandling ble berammet til 28 oktober 1991. I løpet av den siste måneden før denne dato bidro A til flere oppslag om saken i pressen med nedsettende karakteristikker av arbeidsmiljøet i forbundet og av dets ledelse. I brev 21 oktober 1991 til advokat Clemetsen opplyste forbundets prosessfullmektig, advokat Thor-Erik Johansen, at forbundet vurderte å gå til avskjedigelse av A på grunn av graverende brudd på lojalitetsplikten gjennom uttalelser til Dagbladet og Arbeiderbladet. Det ble samtidig fremmet tilbud om et økonomisk oppgjør for å bringe oppsigelsessaken ut av verden. Da tilbudet ikke ble akseptert, ble oppsigelsen trukket tilbake 23 oktober 1991, mens A ble avskjediget fra sin stilling med øyeblikkelig virkning 27 november 1991. Oppsigelsessaken ble hevet 7 januar 1992.

Ved stevning av 15 januar 1992 anla A søksmål ved Oslo byrett mot Norsk Sjømannsforbund med påstand om at avskjeden skulle kjennes ugyldig og A tilkjennes erstatning. Ugyldighetspåstanden ble senere frafalt. Retten avgjorde saken ved dom av 10 mars 1995 med slik domsslutning:

1. Norsk Sjømannsforbund frifinnes.
2. A dømmes til å betale saksomkostninger til Norsk Sjømannsforbund med kr 100000,- - hundretusen-.

Oppfyllelsesfristen er 2 -to- uker fra denne doms forkynnelse.

A har påanket byrettens dom. Anken gjelder byrettens bevisbedømmelse og rettsanvendelse. Norsk Sjømannsforbund har tatt til motmæle.

Ankeforhandling ble holdt i Oslo tinghus 14 - 16 januar 1997. Retten ble satt med to meddommere etter enighet mellom partene. A og forbundets leder, Erik Bratvold, avga partsforklaringer. Det ble avhørt 12 vitner og foretatt slik dokumentasjon som rettsboken viser.

Saksforholdet fremgår av byrettens domsgrunner og lagmannsrettens bemerkninger nedenfor.

A har for lagmannsretten i det vesentlige anført:

Det bestrides ikke at medvirkning til avisoppslag om interne forhold kan være et brudd på lojalitetsplikten og derved representere et mislighold av arbeidsavtalen. Hvorvidt det foreligger et slikt brudd må bero på en totalvurdering av innhold og form i forhold til bakgrunnen for den ansattes henvendelse til pressen. Arbeidstageren kan bare svare for egen opptreden og kan ikke belastes for avisens presentasjon av saken. Det må også tas i betraktning at et slikt krav til lojalitet vil kunne være i strid med arbeidstagerens ytringsfrihet, som er beskyttet ved artikkel 10 i den europeiske menneskerettighetskonvensjonen og at dette særlig vil være tilfelle med meningsytringer.

Det bestrides at de påberopte presseoppslagene berettiget forbundet til å meddele A avskjed. Bakgrunnen for at hun uttalte seg overfor pressen var at hun etter hvert følte seg helt maktesløs overfor ledelsens opptreden som hun oppfattet som en serie trakasseringer for å få henne vekk. Det bestrides at det forelå noen skadehensikt bak henvendelsene, som tok opp den manglende lydhørhet fra ledelsen for de saker hun hadde tatt opp såvel på egne vegne som i kraft av sin posisjon som tillitsmann. Det må tas hensyn til at det ikke ble berørt forhold som ikke ville blitt kjent for allmennheten gjennom den rettssak som var nær forestående. Det fremkommer heller ingen bevisst uriktige opplysninger i avisoppslagene. Det dreier seg også om en arbeidsgiver som det knytter seg offentlig interesse for og som derfor må tåle mer presseomtale enn en privat bedrift. Noen entydig advarsel etter de første oppslagene foreligger heller ikke.

Med bakgrunn i forbundets subsidiære anførsel om at presseoppslagene ville begrunnet en saklig oppsigelse, bestrides også dette.

Henvendelsen til landsstyrets medlemmer kunne klart ikke få noen rettslige følger for As ansettelse. Landsstyret er forbundets øverste organ mellom landsmøtene og må kunne tåle at en oppsigelsessak blir forelagt det. Brennerrapporten var initiert av advokat Clemetsen i anledning oppsigelsessaken, for å imøtegå begrunnelsen knyttet til oppsigelsen. Det var advokat Clemetsen som sendte denne og brevet til landsstyrets medlemmer til pressen uten As vitende, noe A ikke kan svare for.

Ved erstatningsutmålingen må det legges til grunn at A fra og med desember 1991 har vært arbeidsledig til tross for løpende forsøk på å få nytt arbeid, og at hennes årslønn inklusive pensjonsinnskudd var kr 162.000. På grunn av den tid som ville gå før ankedomstolens avgjørelse med følgende konstatering av ytterligere tap, ble erstatningsbegrensningen i byretten ikke opprettholdt i ankeerklæringen. Endringen av erstatningspåstanden har hjemmel i tvistemålsloven § 366 første ledd, men begrenses nå til kr 500.000.

Den ankende part har lagt ned slik endret påstand:

1. Norsk Sjømannsforbund dømmes til å betale A erstatning etter lagmannsrettens nærmere skjønn begrenset oppad til kr 500.000.
2. Norsk Sjømannsforbund dømmes til betale det offentlige sakens omkostninger for begge retter.

Norsk Sjømannsforbund har henholdt seg til byrettens dom som, for flertallets vedkommende, finnes riktig i så vel resultat som begrunnelse. Forbundet har imidlertid funnet å burde gi avkall på å få erstattet sine saksomkostninger både for byretten og lagmannsretten. Forbundet har i det vesentlige anført:

A ble avskjediget fordi hun gjennom brevet til landsstyrets medlemmer m fl og uttalelsene til pressen hadde utvist grovt brudd på arbeidsavtalen og en illojal opptreden overfor sin arbeidsgiver.

Det dreier seg således ikke om en ærekrenkelsessak og om grensen for ytringsfriheten. A må svare for presseoppslagene fordi dette var påregnelig når hun gikk til avisene med saken. Hun var heller ikke i noen tvangssituasjon som nødvendiggjorde et slikt skritt idet saken sto for retten og ville få sin avgjørelse der.

Dersom retten skulle komme til at forbundet ikke hadde rett til å avbryte ansettelsesforholdet med øyeblikkelig virkning, må det ved erstatningsfastsettelsen tas hensyn til at det var saklig grunn til å avvike dette etter oppsigelse til utløpet av februar 1992.

Det bestrides at tvistemålsloven § 366, første ledd ga hjemmel til å fravike kravsbegrensningen i byretten.

Ankemotparten har lagt ned slik endelig påstand:

1. Byrettens dom pkt. 1 stadfestes.
2. Saksomkostninger kreves ikke, verken for byrett eller lagmannsrett.

Lagmannsretten skal bemerke:

Ifølge arbeidsmiljøloven § 66 nr 1 kan en arbeidsgiver avskjedige en arbeidstager dersom denne har gjort seg skyldig i grovt pliktbrudd eller annet vesentlig mislighold av arbeidsavtalen. Avskjeden i nærværende sak er begrunnet i at A gjennom presseoppslagene og involveringen av landsstyrets medlemmer har brutt den lojalitetsplikt hun hadde overfor forbundet i kraft av arbeidsavtalen. Det er klart at det eksisterer en plikt for en arbeidstager til gjennom sin opptreden å ta hensyn til arbeidsgivers interesse i gode interne og eksterne relasjoner.

Ut fra tilsetningsforholdet vil det ved omtale av forhold som ikke omfattes av taushetsplikt gjelde visse krav til nøkternhet og balanse ut over det som gjelder for utenforstående i kraft av injurielovgivningen. Med denne forankring i et avtaleforhold, vil den europeiske menneskerettighetskonvensjonens bestemmelse om ytringsfriheten, og den rikholdige praksis i den forbindelse, gi liten veiledning med hensyn til lojalitetspliktens omfang fordi denne praksis knytter seg til statenes plikt til å sikre ytringsfriheten. Kravet til nøkternhet og balanse vil gjelde såvel form som faktisk holdbarhet og valg av forum for arbeidstagers engasjement.

Etter en totalvurdering finner lagmannsretten at A gjennom avisoppslagene har handlet i strid med sin lojalitetsplikt overfor sin arbeidsgiver. Såvel den generelle karakteristikk om mobbing og et arbeidsmiljø preget av skittkasting, bakvaskelser og arrogant ledelse, som de konkrete opplysninger om intern flytting, fraværnektelse og fleksitid, mangler den nøkternhet og balanse som kreves. Lagmannsretten er enig med byretten i at det faktisk ikke var hold i de generelt formede anklager om mobbing, slik at A ikke hadde dekning for det hun uttalte til avisene om dette.

Lagmannsretten finner imidlertid at pliktbruddene ikke har vært tilstrekkelig grove til å berettige forbundet til å meddele avskjed. Brevet av 21 oktober 1991 fra advokat Johansen til advokat Clemetsen er ikke tilstrekkelig klart som advarsel, selv om det opplyses at avskjed vurderes og at intervjuene i Dagbladet og Arbeiderbladet karakteriseres som grove brudd på lojalitetsplikten. Koblingen med et tilbud om minnelig ordning av oppsigelsessaken og den senere tilbaketrekning av oppsigelsen, demper brevet inntrykk som advarsel. Lagmannsretten vekt på at det dreier seg om forhold som ville blitt berørt i den offentlige rettssak om arbeidsforholdet. Retten finner at presseoppslagene skyldes den fortvilede stilling A følte seg i, samtidig som henvendelsen til avisene ble støttet opp av hennes advokat som en form for forhåndsprosedyre. Retten kan derfor ikke være enig med forbundet i at henvendelsen til pressen var diktert av en skadehensikt fra As side.

Lagmannsretten kan vanskelig se at involveringen av landsstyret gjennom brevene til styrets medlemmer representerte noe brudd på lojalitetsplikten. Landsstyret må antas å være i stand til å takle henvendelsen på en relevant måte, også ved nødvendig inndragning av forbundsstyret i saksforberedelsen. Rapporten fra Brenner bedriftsrådgivning var initiert av advokat Clemetsen for bruk som bevis under oppsigelsessaken og ble basert på opplysninger gitt av valgt hovedkasserer i forbundet. Å sende rapporten og brevet til landsstyret til avisene ville ha representert et grovt pliktbrudd. Lagmannsretten finner det imidlertid ikke godtgjort at utsendelsen, som ble foretatt av advokat Clemetsen, skjedd med As kjennskap. A kan derfor ikke hefte for denne handling.

Lagmannsretten finner etter dette at avskjeden var urettmessig og at A derfor har krav på erstatning etter arbeidsmiljøloven § 66 nr 5. Lagmannsretten er imidlertid av den oppfatning at forbundet på avskjedstidspunktet hadde saklig grunn for å si opp A med en frist på 3 måneder. Hun hadde gjennom presseoppslagene skapt et arbeidsklima som sammen med hennes manglende evne til å innrette seg etter tatte beslutninger, skapte problem for arbeidsgiverens utøvelse av sin styringsrett. Erstatning for den urettmessige avskjeden vil etter dette måtte fastsettes ut fra den forutsetning at forbundet rettmessig kunne gitt A oppsigelse. Med en månedslønn inklusive pensjonsinnskudd på kr 13.500 vil hennes økonomiske tap i form av lønn i oppsigelsestiden bli kr 40000. Ved den videre erstatningsutmåling legger lagmannsretten betydelig vekt på As eget forhold og illojalitet. Etter omstendighetene fastsettes den samlede erstatning til kr 70000.

A har begrunnet erstatningskravet med en henvisning til arbeidsmiljøloven § 66 nr 5 samtidig som hun har bestridt sakligheten av en subsidiær oppsigelse av ansettelsesforholdet, som en begrensning ved tapsberegningen. Når lagmannsretten har godtatt denne begrensning, kan ikke forbundet anses å ha tapt saken fullstendig etter tvistemålsloven § 172 selv om påstanden har overlatt utmålingen til rettens skjønn. Saken må derfor anses for dels vunnet dels tapt, slik at hver av partene må bære sine omkostninger for begge retter etter tvistemålsloven § 180 annet ledd jf § 174 første ledd, idet en ikke finner grunnlag for å anvende unntaket i § 174 annet ledd.

Dommen er enstemmig.

Domsslutning:

1. Norsk Sjømannsforbund dømmes til å betale A 70.000 -syttitusen- kroner innen 2 -to- uker fra forkynnelse av denne dom.
2. Saksomkostninger tilkjennes ikke, verken for byrett eller lagmannsrett.